

شماره:

تاریخ:

پیوست:

آیا شفافیت اموال و دارائی مسئولین ناقص حریم خصوصی آنهاست؟

نسخه پیش‌نویس، فروردین ۱۳۹۶

خلاصه

مسئولین از آنجا که از جانب مردم مسئولیت انجام امور عمومی را به عهده دارند و با منابع عمومی سر و کار دارند، یعنی از بیت‌المال خرج می‌کنند و از همین محل نیز حقوق دریافت می‌کنند، می‌بایست وضعیت اموال و دارایی‌شان به تناوب در دوره مسئولیت به طور شفاف اعلام عمومی گردد. ارائه این اطلاعات می‌تواند احتمال کسب درآمدهای نامشروع از طریق فرصت‌ها و رانت‌های ایجاد شده ناشی از جایگاه حاکمیتی و یا دسترسی ویژه به بیت المال در مدت مسئولیت را کاهش دهد.

مقدمه

یکی از مسائلی که خود نیاز به شفاف شدن دارد، مرز حریم خصوصی افراد بالأخص مسئولین است. حریم خصوصی افراد را بند پ ماده آیین‌نامه اجرایی قانون دسترسی آزاد به اطلاعات^۱ این طور تعریف می‌نماید:

«قلمرویی از زندگی شخصی فرد که انتظار دارد دیگران بدون رضایت یا اعلام قبلی وی یا به حکم قانون یا مراجع قضایی آن را نقض نکنند؛ از قبیل حریم جسمانی، وارد شدن، نظاره‌کردن، شنود و دسترسی اطلاعات شخصی فرد از طریق رایانه، تلفن همراه، نامه، منزل مسکونی، خودرو و آن قسمت از مکان‌های اجاره شده خصوصی نظیر هتل و کشتی، همچنین آنچه که حسب قانون فعالیت حرفه‌ای خصوصی هر شخص حقیقی و حقوقی محسوب می‌شود؛ از قبیل اسناد تجاری و اختراعات و اکتشافات.»

اطلاعات شخصی نیز در بند ب ماده ۱۰ این آیین‌نامه این طور تعریف شده است:

^۱<http://www.rrk.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=2299>

شماره:

تاریخ:

پیوست:

«اطلاعات مربوط به هویت، احوال شخصی، وضعیت فردی، عقاید و باورها، پست الکترونیکی، عکس و فیلم و صوت و تصویر و عادات رفتاری و فردی از قبیل نام و نام خانوادگی، محل و تاریخ تولد، ازدواج، طلاق، مشخصات همسر، والدین و فرزندان، نسبت خانوادگی، ناراحتی‌های جسمی و روحی، شماره حساب بانکی و رمز عبور، محل کار و سکونت و همچنین اطلاعات شخصی مربوط به انجام امور تجاری، شغلی، تحصیلی، مالی، آموزشی، اداری، پزشکی و حقوقی.»

شفافیت اموال و دارایی‌های مسئولین

شفافیت در مورد مسائل مرتبط با عموم مصداق پیدا می‌کند؛ هر چیزی که عمومی تلقی می‌شود. یعنی یا متعلق به عموم است، یا با عموم مردم ارتباط دارد و یا اینکه بر زندگی عموم مردم اثر می‌گذارد. در خصوص شفافیت اموال و دارایی‌های مسئولین، شاید اینگونه به نظر برسد که مسئولین هم مثل بقیه مردم هستند، آنها هم مثل عموم مردم حساب بانکی، سهام، ملک و... دارند، سرمایه‌گذاری می‌کنند، وام می‌گیرند و ملک خرید و فروش می‌کنند. اما از آنجا که زندگی و عملکرد مسئولین با مردم ارتباط پیدا می‌کند و ایشان از جانب مردم مسئولیت انجام امور را به عهده دارند و از بیت‌المال (منابع عمومی) خرج می‌کنند و حقوقشان را نیز از همین محل دریافت می‌کنند، لذا با مردم عادی تفاوت دارند و مردم حق دارند از طرق مختلف بر آنها نظارت نمایند.

از طرفی در حکومت اسلامی مسئولین به ساده‌زیستی توصیه شده‌اند. لذا با شفافیت اموال و دارایی‌های مسئولین، مردم شناخت بهتری نسبت به خاستگاه اجتماعی و نوع نگاه آنها به مسائلی نظیر ثروت اندوزی، اشرافی‌گری و ... پیدا می‌کنند و این می‌تواند ملاکی برای ارزیابی حرف و عمل مسئولین باشد. از سوی دیگر با توجه به اینکه اکثر مسئولین نظام، افراد ساده‌زیست، پاکدست و در سطح متوسط جامعه هستند، شفافیت اموال و دارایی آنها می‌تواند از گسترش شایعات و اطلاعات نادرست جلوگیری نموده و در ارتقای اعتماد عمومی مردم به مسئولین مؤثر باشد.

شماره:

تاریخ:

پیوست:

نکته دیگر اینکه لازمه تصدی برخی پست‌های دولتی به ویژه در خصوصی محرومین و مستضعفین، درد آشنا بودن مسئول مربوطه است و این مسئله می‌بایست در انتصاب مسئولین در این پست‌ها لحاظ گردد. لذا مردم انتظار انتصاب فردی مرفه در این پست‌ها را ندارند و این جز با شفافیت اموال و دارایی مسئولین قابل تشخیص نیست.

اما شفافیت اموال و دارایی‌های مسئولین اهمیت بسیار مهمتری نیز دارد. مسئله اصلی میزان اموال و دارایی‌های مسئولین نیست، بلکه تغییرات آن در طی دوره مسئولیت است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ارائه این اطلاعات می‌تواند از کسب درآمدهای نامشروع احتمالی از طریق فرصت‌ها و رانت‌های ایجاد شده ناشی از جایگاه حاکمیتی و یا دسترسی ویژه به بیت‌المال در مدت مسئولیت جلوگیری نماید. لذا شفافیت نقش مهمی در مبارزه با فساد دارد.

جمع بندی

برخی نتایج شفافیت اموال و دارایی‌های مسئولین عبارتند از:

- شناخت بهتر مردم از خاستگاه اجتماعی و دیدگاه نظری و عملکرد مسئولین
- جلوگیری از شایعات و اطلاعات نادرست و افزایش اعتماد عمومی
- تشخیص صلاحیت انتصاب مسئولین در پست‌های خاص خصوصاً در ارتباط با محرومین و مستضعفین
- کاهش احتمال کسب درآمدهای نامشروع از طریق فرصت‌ها و رانت‌های ایجاد شده ناشی از جایگاه حاکمیتی و یا دسترسی ویژه به بیت‌المال در مدت مسئولیت
- ...

